

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cena: Letno Din 32,—,
polletno Din 16,—, četrt-
letno Din 9,—, inozemstvo
Din 64,—. — Poštno-šekovni
račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela
stran Din 2000,—, pol stra-
ni Din 1000,—, četrt strani
Din 500,—, 1/8 strani Din 250,—,
1/16 str. Din 125,—, Mali ogla-
si vsaka beseda Din 1.20.

Desetletnica Društva narodov.

Deseto zborovanje Društva narodov, ki se je vršilo v prvi polovici septembra, je bilo svečanostno. Svečanostno vsled visokega dostojanstva udeležencev, med katerimi je bilo 8 ministrskih predsednikov in 18 zunanjih ministrov. S tako odličnimi udeleženci se morejo ponašati samo zborovanja Društva narodov v Ženevi. Svečanostno pa je to zborovanje bilo tudi radi desetletnice, ki jo slavi Društvo narodov, ki bo 10. januarja 1930 moglo proslaviti svoj deseti rojstni dan.

Društvo narodov je največja mednarodna ustanova za mir na svetu. V njem je sedaj včlanjenih okoli 60 držav. Obžalovati je, da Zedinjene države Severne Amerike še dosedaj niso hotele vstopiti v to Društvo, ki slavi Wilsona, predsednika Zedinjenih držav ameriških kot svojega idejnega očeta in ustanovitelja. Istotako je vredno obžalovanja, da se Rusija ni pridružila ter se pod sedanjim boljševiškim vodstvom neče pridružiti temu Društvu. To je obžalovati iz ozirov mednarodne politike, zlasti pa s slovanskega stališča, ki mu vsled odsotnosti najmočnejše slovanske države manjka največja zaslomba.

Društvo narodov je torej nepopolno. Nepopolno po članih, nepopolno pa tudi po notranjem ustroju. Pregovor pravi, da ni pod solncem nič popolnega. Ta oznaka se tudi drži ženevskega Društva narodov, ki je kakor vse, kar biva na zemlji, v stanju razvoja in izpopolnjevanja. Velik, morda največji njegov nedostatek je pomanjkanje avtoritete, moči in prisilnih sredstev, s katerimi bi moglo Društvo podvreči posamezne države svoji volji in svojim ukrepom. Krivo moderno pojmovanje o suverenosti (vrhovni oblasti in neodvisnosti) države je poleg sebičnosti nekaterih držav in državnikov največja ovira pri tem, da se ne more Društvo narodov izoblikovati in ustanoviti tista naddržavna avtoriteta, ki je potrebna za njegovo uspešno delovanje.

Kljub vsem nedostatom pa je Društvo narodov mnogo storilo in dosti doseglo na polju pomirjenja duhov in na polju socialne in higijenske zakonodaje. O njegovih nalogah v bližnji bodočnosti so govorili na njegovem 10. zasedanju vodilni politiki v Evropi, njim na čelu Makdonald, ministrski predsednik Anglije in Briand, ministrski predsednik Francije. Nemške misli

in želje je tolmačil Stresemann, zunanji minister Nemčije, za njim so nastopali zastopniki drugih držav, med njimi čehoslovaški zunanji minister dr. Beneš in zunanji minister naše države dr. Marinkovič, ki je bil izvoljen kot član sveta Društva narodov, kateri je vodilni in izvršilni organ Društva.

Makdonald je zlasti poudarjal nalogo Društva, da pripravi razorožitev narodov in držav v Evropi in na svetu. »Vojaška poglavja Evrope,« tako je izjavil predsednik angleške vlade, »so zaključena, naj se odprejo druga upopolnejša poglavja. Kot nekak predpogoj za uspeh razorožitvene akcije v Evropi je postavil zmanjšanje oboroženosti stanja na morju ter izrazil nado, da kmalu pride do pogodbe med Zedinjenimi državami Amerike in med Anglijo o zmanjšanju pomorske oboroženosti. Hkrati je Makdonald ugotovil, da se razorožitev ne da doseči brez čute varnosti in sigurnosti posameznih držav. Ker tega čuta ni, marveč vlada med državami nezaupanje in strah pred bodočim napadom, je vprašanje o razorožitvi tako težko rešiti. Čustvo varnosti in sigurnosti more med narodi povečati ustanova obveznega razsodništva, kateri morajo pristopiti vse države. Brez tega je razorožitev nemogoča. Društvo narodov ima nalogo, da ustanovo obveznega mednarodnega razsodništva izgradi in izpopolni ter potom pripravljalne komisije, ki obstoji v njegovem okrilju, izvrši vse predpriprave za to, da se čim prej skliče splošna konferenca držav za razorožitev ali boljše rečeno za znižanje oboroženosti.

Francoski min. predsednik Briand je z blestečo zgornostjo opredelil naloge Društva na polju razorožitve ter ohranitve in okrepitve miru. Obrnil se je v to svrhu s svojimi besedami ne samo na državnike, marveč tudi na državljane ter z izbranimi besedami poudarjal velik pomen mladinske vzgoje za idejo miru. Kot stalno jamstvo miru in gospodarskega napredka je priporočal zedinbo evropskih držav v Zedinjene države Evrope. Obljubil je, da

bo o tem vprašanju poslal to spomenico vladam vseh držav. Ko dobi od vlad odgovore glede na zamisel o ustanovitvi Zedinjenih držav, bo na bodočem zasedanju Društva narodov o tem podrobnejše poročal. Zanimivo je ugotoviti dejstvo, da so tokrat, ko se je v Ženevi razpravljalo o razorožitvi in o ohranitvi miru, v Aziji, in sicer v Mandžuriji pokali ruski in kitajski kanoni. To pokanje kanonov ni bilo oznanilo miru, marveč napoved vojne nevarnosti. Sredi med to napetost je padla beseda Rikova, bivšega predsednika sveta boljševiških ljudskih komisarjev, o bodoči vojni med boljševizmom in kapitalizmom. Rikov je opominjal rdečo armado, naj se zaveda svoje velike naloge ter naj ohrani v svojih vrstah pravega duha.

O istih vprašanjih, ki sta jih sporočila Makdonald in Briand, je v Ženevi tudi govoril dr. Stresemann in drugi govorniki v zastopstvu svojih držav. Nemški zunanji minister je zopet obširno razpravljal o vprašanju narodnih manjšin ter poudaril veliko nalogo Društva narodov pri rešitvi tega vprašanja. Društvo mora vzeti to vprašanje v njegovi celokupnosti in pretres ter se ne sme samo zadovoljiti z rešitvo pritožb, ki se mu dopošljejo. Dr. Stresemann je slovesno naglasil med drugim to-le mnenje nemške države: »Mir med narodi je tem bolj zasiguran, čim bolj se spoštuje in varuje neoddatno naravno človeško pravo do materinega jezika, kulture in religije brez ozira na državne meje. O državi, ki skuša s sredstvi sile, ki so ji na razpolago, zatreti kulturo manjšin, se more sumiti, da se čuti preslabo, da bi mogla vladati vse narode, ki državi pripadajo.« Dobro bi bilo, da bi dr. Stresemann svoj govor v Ženevi na zasedanju Društva narodov poslal Nemcem v Avstriji in zlasti na Koroškem s priporočilom, naj nemški mogotci na Koroškem upoštevajo njegove nasvete in njegova navodila ter opustijo svojo zatiralno politiko proti koroškim Slovencem. Dokler pa Nemci zatirajo slovanske manjšine, nimajo moralne pravice dati navodila o varstvu narodnih manjšin.

*

Ob desetletnici miru z Avstrijo.

Letos se obhaja desetletnica mirovnih pogodb, ki so določile sedanjo politično karto v Evropi: versajske, senžermenske in trianonske mirovne pogodbe. To

mirovne pogodbe, ki so bile sklenjene in podpisane leta 1919, so najtrdnjša pravna podlaga za ohranitev miru v Evropi. Kdor bi hotel te mednarodno-

oravne pogodbe razveljaviti ali jih svojevoljno spremeniti, bi s tem spravil v največjo nevarnost mir med državami v Evropi.

Radi tega pa po vseh državah, kjer je miroljubje doma, pristojni činitelji posvečajo pažnjo in skrb izvrševanju posameznih določb mirovnih pogodb. Naravno je, da tiste države, ki so nastale kot rezultat svetovne vojne, ne morejo in nečejo dovoliti, da bi se kršile mirovne pogodbe, ki tvorijo pravno podlago njihovega obstanka. V to svrhu so sklenile med seboj dogovore, pogodbe in zveze, ki imajo namen braniti na vsak način in za vsako ceno stanje, stvorjeno z mirovnimi pogodbami. Velike sile — med njimi zlasti Francija in Anglija — ki so bile glavne stvoriteljice mirovnih pogodb, so tudi budno na straži, da se te pogodbe spoštujejo ter izvršujejo.

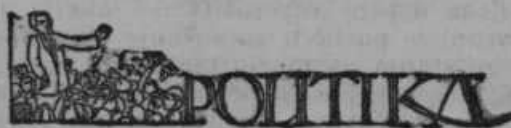
So pa tudi takšne države, v katerih se vedno iznova dviga ter noče prenehati klic po reviziji (spremembi) mirovnih pogodb. Nemški nacionalci v Nemčiji nočejo opustiti govorjenja in pisanja o tem, kolika krivica je bila Nemčiji storjena z versajsko mirovno pogodbo, ki jo imenujejo mir sile. Zato je odprava ali vsaj sprememba versajškega miru geslo strank, ki so vdane nemško-nacionalnemu stremljenju. Kakor je v Franciji po izgubljeni vojni z Nemčijo leta 1870 in 1871 prevladoval po neklih strankah bojni klic: »Maščevanje Nemčiji,« tako se sedaj pri nemških nacionalcih bojno kopje hujskanja in agitacije obrača proti Franciji. Priznati pa moramo, da se uradna nemška politika iskreno in vneto trudi za ustalitev in utrditev miru s Francijo ter da to politiko odobrava sedaj večina nemškega ljudstva.

Zemlja nezadovoljnosti z mirovnimi pogodbami, osobito s trianonsko pogodbo, ki se tiče Ogrske, je sedanja Madžarska. Madžarska gospoda se ne more sprijateljiti s sedanjim stanjem v Evropi, ker ne more in noče pozabiti nekdanjega velikega obsega dežel, ki so padale pod krono sv. Štefana. Ta gospoda sanja o nekdanji madžarski veličini, ki je zaslužila slovanske in druge narode ter si želi to veličino nazaj. Ta želja madžarske gospode ni samo gojena v srcu in čustvih, marveč se tudi kaže v dejanjih. Med madžarskim ljudstvom in vsemi njegovimi sloji, zlasti med mladino se vzbuja in vzdržuje duh pravega madžarstva, to je, bojevitiga madžarstva, ki je pripravljeno za obnovo nekdanje velike Ogrske žrtvovati vse, tudi premoženje in življenje. To pravo madžarstvo se oborožuje ne samo v duhu, marveč tudi z orožjem in strelivom, ki se vtihtaplja na Madžarsko. Madžarski nacionalisti vršijo agitacijo tudi v inozemstvu zlasti v Angliji, kjer so pridobili za svoje nacionalistične cilje angleškega časnikarskega magnata lorda Rotermera, ki brani madžarske zahteve po spremembi mirovnih pogodb.

Tudi v Avstriji se pojavljajo struje, ki nastopajo proti senžermenskemu miru, ki se tiče Avstrije in njenega sedanjega stanja. Senžermenska mirovna pogodba ni nobena krivica za avstrijske Nemce ter ne vsebuje za nje nobenih preve-

likih trdot. Prvotni načrt te pogodbe, ki je bil predložen leta 1919 zastopnikom avstrijske republike kot izraz volje in zahtev zmagovalnih velesil, je šel v svojih določbah mnogo dalje nego poznejši, ki so ga podpisali zastopniki Avstrije. Tako je na primer v prvotnem načrtu senžermenske pogodbe bilo določeno, da naj pripada Jugoslaviji večji del Koroške z glavnim mestom Celovcem. Pa so se razni dobri strici, zlasti italijanski stric, potegnili za Avstrije, tako je ta določba in tudi druge odpadla iz mirovne pogodbe ter je bila v njo sprejeta določba o plebiscitu na Koroškem. Kljub tej jako omiljeni vsebini pa mnogoteri nacionalni prenapetneži v Avstriji niso zadovoljni s senžermensko pogodbo ter zahtevajo njeno revizijo. Te nemško-nacionalne struje se v Avstriji zbirajo pod vsenemško firmo. Ob desetletnici senžermenskega miru 10. septembra je Vsenemška zveza objavila tale oklic: »Preteklo je prvo desetletje sramote sužnosti in ločitve od naših rojakov na Češkem, Moravskem in v Šleziji, na Štajerskem, Koroškem in Južnem Tirolskem. Na pragu drugega desetletja kliče Vsenemška zveza na boj proti temu sramotnemu miru in za osloboditev Avstrije od vseh njenih ločanih nemških članov. Vzhodna marka (Ostmark) hoče domov v Nemčijo, hoče

se zediniti z njenim trpljenjem in borbami za obstanek, ki se naj bodočim rodovom zopet zdi življenja vreden. Boječe vodstvo se odreka sveti nalogi, da bi v boju šlo pred nami ter kazalo pot k cilju. Noče voditi »zunanje politike«. Zato se morajo vsi nemško misleči združiti, da prevzamejo ter izvršijo edino nalogo vse avstrijske zunanje politike: spremembo mirovnih pogodb in zvezo z Nemčijo. Gibanje gre skozi nemško Vzhodno marko, ki hoče odstraniti vse tuje ter uničiti ves pritisk. Najhujše nasilje pa je bilo nad našim nemškim ljudstvom storjeno 10. septembra 1919 v Senžermenu. Zato proč z njim! Ni povzdiga v notranjosti, ako je izgubljena zunanja svoboda! Ta vsenemški oklic razsvetljuje cilje in težnje nemškega nacionalizma v Avstriji. Za njega je senžermenski mir sramota in zaslužnje nemških bratov v Čehoslovaški, v Italiji in Jugoslaviji. Njegovo bojno geslo slove: Osloboditev nemških bratov na Češkem, Moravskem in v Šleziji, na Koroškem in na Štajerskem. Ali se bo Vsenemcem posrečilo zadnji čas vstajajočo, širečo se Heimwehr usmeriti v boj ne samo zoper socialistični teror v notranjosti, ampak tudi zoper vsako takozvano sužnost v zunanosti in za osloboditev nemških bratov v Čehoslovaški in v naši državi? Bodimo na straži!

V NAŠI DRŽAVI

Jugoslavija članica Društva narodov. V svet Društva narodov je bil izvoljen z veliko večino naš zunanji minister dr. Marinkovič in tako je postala Jugoslavija članica sveta Društva narodov.

Zakon za povzdigo kmetijstva je že od kralja podpisan in kakor hitro bo objavljen v »Službenih novinah«, bo tudi veljaven. S kmetijskim zakonom se bomo obširno pečali, ko bomo imeli v rokah besedilo. Po novem zakonu bo kmetijska uprava centralizirana, kar je razvidno iz tehle glavnih določb zakona: Nadzorstvo nad vsemi ukrepi za povzdigo kmetijstva vrši poljedelski minister po svojih organih in po velikih županih. On vrši tudi nadzorstvo nad samoupravnimi napravami, namenjenimi povzdigi kmetijstva. Velikim županom so podrejeni oblastni kmetijski referenti, strokovni referenti, poštovalni učitelji, okrajni ekonomski in strokovni uslužbenci. Za oblastne in sreske kmetijske referente morejo biti postavljeni le absolventi poljedelskih fakultet, ki imajo najmanj dve leti prakse. Vse službe, namenjene pospeševanju kmetijstva, se v načelu oddajajo potom razpisa. V vsakem okraju se mora ustanoviti sreski vrt z drevesnico v izmeri najmanj 2 ha. V to svrhu potrebno zemljišče se lahko razlasti, ako ga ni mogoče dobiti drugače. Na vrtu se morajo gojiti sadna drevesca, vinska trta in zelenjava z oddajo kmečkim posestvom. Mora pa se gojiti tudi perutnina, ki se bo oddajala za plemo. Sreski referent za poljedelstvo

mora biti v stalnem stiku s kmetovalci svojega okraja in mora poleti najmanj dvakrat, pozimi pa najmanj enkrat na mesec obiskati vse občine in vasi v okraju. V vsakem srezu se proglasi ena, po potrebi pa tudi dve ali več kmetij, za »vzorno kmetijo«. Posessniki teh kmetij po možnosti absolventi kmetijskih šol, se obvežejo, da bodo gospodarili po navodilih kmetijskih strokovnjakov, zato pa dobivajo od države plemensko živino, izbrano seme, kmetijske stroje pod ugodnejšimi pogoji, kakor drugi. Kjer bi ne bilo mogoče dobiti take »vzorne kmetije« bo uredil sreski kmetijski referent vzorno kmetijo na razširjenem sreskem vrtu.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Preokret v italijanski vladi. Celotno svetovno javnost je presenetila Mussolinijeva sprememba vlade. Mussolini je bil doslej upravitelj devetih ministrstev in od teh je odstopil sedem drugim osebnostim. Mussolini je ostal samo še šef vlade in vodja notranjega ministrstva. Število italijanskih ministrstev je narastlo po Mussolinijevem ukrepu od 6 na 13.

V Nemčiji so doživeli radi zaključka posvetovanj v Haagu več bombnih atentatov, katerih povzročitelji so od policije razkrinkani in so pod ključem. Kolovodje atentatov so pripadniki narodno-socialistične stranke.

Izpraznitev Porenja je pričela že pretekli teden. Izpraznitev je prvi pogoj za zblizanje med Francozi in Nemci in je hvalevreden sad posvetovanj v Haagu.

Angleški ministrski predsednik Mac Donald bo odpotoval še ta mesec v Ameriko v Washington radi razorožitve Anglije in Združenih držav na morju.